

Viktigheten av god omsorg til de yngste barna i barnehagen

Hvordan legge til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna i barnehagen?

Ida Østgårdsgjelten Solli
[kandidatnummer: 2009]

Bacheloroppgave
[BHBAC3900]

Trondheim, Mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med barnehagelærerutdanningen ved Dronning mauds minne høgskole i 2019 med fordypning rettet mot de yngste barna i barnehagen (0-3 år). Mitt tema er viktigheten av god omsorg til de yngste barna i barnehagen, og her hvordan de ansatte kan legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom voksen og barn. Dette fordi temaet interesserer meg, som igjen gjør det enklere å innhente god og gyldig informasjon med utgangspunkt i valgt område. Dette har vært en lærerik prosess hvor jeg har tatt i bruk kunnskap fra utdanningen min og knyttet det opp mot forskningsprosjektet. Jeg har tilegnet meg ny kunnskap knyttet til omsorgsbegrepet, og om viktigheten av omsorg som grunnlag for barnets trivsel og trygghet i barnehagen.

Jeg vil rette en takk til barnehagen og informantene for reflekterte samtaler og intervju. Jeg retter også en takk til mine veiledere ved Dronning mauds minne høgskole Kari Nordhus Strømsøe og Monica Bjerkelund for gode samtaler og veiledning gjennom prosessen. Jeg vil også takke skribenten min for god hjelp under intervju av informantene. Dette gav meg muligheten til å konsentrere meg om intervjuene og samtalene i seg selv, og ikke om å notere informantenes besvarelser. Til slutt vil jeg takke venner og familie for tålmodighet og hjelp i en travel periode.

Trondheim, Våren 2019.

Innhold

1.1	Tema og problemstilling	5
1.2	Oppgavens oppbygning og struktur	7
2.	Teori	7
2.1	Valg av litteratur	7
2.2	Omsorgsbegrepet	8
2.3	Kjærlighet i barnehagen	9
2.4	Omsorgsrelasjoner	11
2.5	De yngste barna	12
2.6	Trygghet og tilknytning	12
2.7	Utfordringer med omsorg i barnehagen	13
3.	Metode	15
3.1	Valg av metode	15
3.2	Planlegging av datainnsamling	16
3.3	Informasjon og valg av informanter	17
3.4	Gjennomføring	17
3.5	Analysearbeid	18
3.6	Metodekritikk	19
3.6.1	Reliabilitet	19
3.6.2	Validitet	19
4.	Presentasjon av funn	20
4.1	Intervjuet med informantene	20
4.1.1	De ansattes oppfattelse av omsorgsbegrepet	20
4.1.2	Å se hvert enkelt barn	21
4.1.3	Trygghet og tilknytning	22
4.1.4	De voksne i møte med barna	22
4.1.5	Utfordringer med omsorg i barnehagen	23
5.	Drøfting av funn	24
5.1	Intervjuene	24
5.1.1	De ansattes oppfattelse av omsorgsbegrepet	24
5.1.2	Å se hvert enkelt barn	25
5.1.3	Trygghet og tilknytning	26
5.1.4	De voksne i møte med barna	26
5.1.5	Utfordringer med omsorg i barnehagen	27
6.	Oppsummering og avslutning	29

7. Referanseliste	30
8. Vedlegg	32
8.1 Samtykkeerklæring	32
8.2 Intervjuguide	33

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Mor har nettopp levert Ole i barnehagen. Hun setter han på gulvet ved siden av noen leker. Det lille barnet på ett år gråter. En av de ansatte sitter ved matbordet, den andre løser opp i en konflikt mellom noen andre barn på avdelingen. Den ansatte som sitter ved matbordet henter den lille gutten og setter han mellom to barn i stolen ved bordet. Barnet gråter mer, og titter intenst på den voksne. Den ansatte sier så: «Åh, kanskje du er sulten du og?» Barnet fortsetter å gåte intenst, selv om den voksne finner frem maten.

Denne praksisfortellingen er et godt eksempel på hvordan en travel hverdag i barnehagen kan være. De ansatte på avdelingen har til enhver tid mange oppgaver å forholde seg til. Barnets beste skal alltid være i fokus, men for at dette skal være mulig må man ha tid og rom, samt god nok bemanning. Dessverre oppstår en del fravær i personalgruppa, og det kan med utgangspunkt i dette være utfordrende å være hundre prosent til stede for alle barn, i alle situasjoner. Praksisfortellingen over er et godt eksempel på episoder som kan oppstå i barnehagen. Det skjer så mangt på samme tidspunkt. Som praksisfortellingen viser til, ankommer Ole på et år barnehagen. Det lille barnet gråter da mor drar. Dette er helt normalt, da barnet blir separert fra mor. Her er det vi i barnehagen som har ansvar for at barnet skal føle seg sett og hørt, med utgangspunkt i ståsted og forutsetninger. Barn trenger omsorg og nærhet for å føle seg trygg, og for at dette skal forekomme er man avhengig av gode relasjoner mellom voksen og barn, og en omsorgsfull voksenperson som bryr seg.

Jeg har til bacheloroppgaven valgt temaet viktigheten av god omsorg knyttet til de yngste barna i barnehagen (0-3 år). Grunnen til at jeg valgte dette som tema er fordi jeg ser viktigheten av god utøvelse av denne livsviktige omsorgen hos de yngste barna. Dette da stadig flere ettåringer begynner i barnehagen nå, sammenlignet med tidligere. Jeg interesserer meg for temaet og synes det er spennende å se hvordan de ansatte arbeider for å skape omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna.

Det har igjennom årene blitt gjort en del forskning på de yngste barna i barnehagen. De yngstes behov for omsorg blir stadig mer fremhevet, og viktigheten av den gode omsorgen for at barnet skal føle seg trygg, som et grunnleggende behov for barns utvikling, lek og læring, blir stadig oftere satt i fokus (Bergsland og Jæger, 2014, s. 124). Begrepet omsorg har flere definisjoner, og det finnes mange meninger om hva omsorg er, og hvordan man legger til rette for denne omsorgen blant de yngste barna. Med utgangspunkt i dette skal jeg derfor ta for meg og løfte

frem begrepet omsorg og omsorgsfulle relasjoner som et viktig element for barns trygghet og utvikling. Dette skal drøftes i lys av relevant pensumlitteratur.

Jeg har gjennom utdanningen sett viktigheten av denne gode omsorgen i barnehagen, og da spesielt hos de yngste. Barnehageloven sier: «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (Barnehageloven, 2010, § 1). Omsorgen i barnehagen er viktig og relevant. Rammepplanen sier at: «personalet skal møte alle barn med åpenhet, varme og interesse og vise omsorg for hvert enkelt barn» (Forskrift om rammeplanen for barnehagen, 2017, s. 2017). Som jeg viser til over ligger det tydelige føringer for hva som skal gjøres, og hvordan vi i barnehagen skal arbeide for å ivareta rammeplanens og barnehagelovens lover og retningslinjer. I og med at stadig flere ettåringer begynner i barnehagen, kreves det kompetanse knyttet til de yngste barna. Her er det derfor viktig at omsorgsbegrepet blir fremhevet og lagt vekt på i arbeid med barna i barnehagen.

Gjennom presentasjon av valgt tema har jeg fokusert på viktigheten med å yte god omsorg i barnehagen. Med utgangspunkt i interessen for tema har jeg kommet frem til problemstillingen:

«Hvordan legge til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna i barnehagen?»

Valg av tema og problemstilling var ikke enkelt, men med god veiledning og interesse for omsorgens plass i barnehagen, kom jeg omsider frem til denne problemstillingen. Problemstillingen er utformet med utgangspunkt i hva jeg ønsker å utvikle kunnskap om. Dataene resulterer ikke i et fasitsvar, men vil gi meg som forsker et innblikk i hvordan de ansatte arbeider med omsorg og tilretteleggelse av omsorgsrelasjoner i barnehagen.

1.2 Oppgavens oppbygning og struktur

Oppgaven består av tre hoveddeler: teoridel, metodedel og drøftingsdel. I teoridelen skal jeg redegjøre for omsorgsbegrepet og dens plass på en småbarnsavdeling. Jeg skal også synliggjøre viktigheten av gode relasjoner i arbeid med omsorg i barnehagen. Videre skal jeg ta for meg metodekapitlet med beskrivelse av metodevalg med utgangspunkt i tema og problemstilling. Etterfulgt vil jeg presentere innhentet data og drøfte dette opp mot relevant teori og egne erfaringer. Til slutt vil jeg komme med en konklusjon og oppsummering for å samle helheten i oppgaven, og svare på problemstillingen.

2. Teori

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for relevant teori som kan knyttes opp mot bacheloroppgaven. Jeg skal benytte meg av pensumlitteratur fra barnehagelærerutdanningen, selvvalgt relevant fagstoff, og aktuelle styringsdokumenter som grunnlag for å kunne arbeide med forskningsprosjektet. I følge Dalland brukes teorien til å støtte opp om forskningen. Dette da funn og resultater i forskningen skal bli framstilt i lys av teori (Dalland, 2012, s. 134). Jeg har på forhånd av intervjuene satt meg inn i relevant litteratur, for å få et nærmere innblikk i tema og ulike perspektiver knyttet til forskningsprosjektet.

2.1 Valg av litteratur

Jeg har som nevnt over benyttet meg av forskjellig litteratur knyttet til bacheloroppgaven. Jeg har i hovedsak tatt for meg tre bøker: *Omsorg i barnehagen* av Kristine Rydjord Tholin, *Liten i barnehagen* av May Britt Drugli, og *Tilknytning i barnehagen* av Malin Broberg, Birthe Hagström og Anders Broberg. Videre har jeg brukt *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver* og *Barnehageloven*. Alt dette som utgangspunkt for å forske på temaet viktigheten av god omsorg i barnehagen, og hvordan de ansatte legger til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste. Her tar jeg blant annet utgangspunkt i begrepet omsorg, viktigheten av nære relasjoner og tilknytning, og annen generell teori knyttet til de yngste barna i barnehagen.

2.2 Omsorgsbegrepet

Omsorg har hatt en viktig plass i barnehagen fra begynnelsen av, men vektleggingen har utviklet seg betraktelig de senere årene (Tholin, 2013, s. 22-23). Det finnes ulike forståelser og tolkninger knyttet til begrepet omsorg. Omsorgsbegrepet blir brukt i forskjellige situasjoner. Begrepet defineres på mange måter, men inneholder de samme elementene. I følge Tholin handler omsorg om å knytte bånd og inngå i relasjoner med andre mennesker. Omsorg baseres på følelser, om den måten man er på, og om måten man er knyttet til hverandre på (2013, s. 17-18). Som Tholin beskriver, handler omsorg om å se og være der for hverandre, og om tilknytningen mellom hverandre. Omsorg handler videre ifølge Thyssen om: «det å bry seg om og ta vare på andre menneskers beste» (Thyssen, i Askland, 2015, s. 58). Her må vi derfor ta hensyn til og møte barna og deres behov der de er.

Vi kan skille mellom naturlig og etisk omsorg. Her beskriver Noddings den naturlige omsorgen som omsorg mellom personer som står hverandre nær og i nære relasjoner til hverandre. Her kommer omsorgen av seg selv, og relasjonen er preget av kjærlighet. Denne typen omsorg finner man ofte i nær familie (Haugen, 1998, s. 76-77). Den etiske omsorgen baseres mer på omsorg som gis der mennesker ikke trenger å være knyttet til hverandre gjennom følelser (1998, s. 76-77). Begge disse utøves i barnehagen, men i og med at vi er ulike individer, utøves dette på forskjellig vis. Videre kan vi skille mellom fysisk og psykisk omsorg. Haugen sier videre at omsorgsarbeidet før ofte gikk ut på å dekke de fysiologiske behovene til et barn. Eksempler her er mat, søvn og tørr bleie. Hun mener videre at omsorg handler om så mye mer enn bare det, som grunnlag for at et barn skal kunne utvikle seg som trygge individer. De trenger blant annet kjærlighet, trygghet og noen som ser den de er. Dette dreier seg mye om hvordan omsorgsgiver kommuniserer med omsorgsmottakeren i ulike situasjoner, altså omhandler dette den psykiske omsorgen. Dette er spesielt knyttet til de yngste barna i barnehagen. Dette endrer seg i noen grad når barnet blir større og blir mer selvstendig (1998, s. 68-69).

Barnehageloven sier at: «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (Barnehageloven, 2010, § 1). Dette kan ses på som grunnsteinen for barns utvikling, lek og læring, noe rammeplanens føringer vektlegger. I følge rammeplan og barnehageloven har vi som arbeider i barnehagen en plikt til å handle omsorgsfullt ovenfor alle barn i barnehagen. Barnet tilbringer store deler av sine første leveår sammen med oss, og det er derfor viktig at vi i barnehagen møter barna med denne livsviktige omsorgen. Det er derfor viktig å ha innsikt i og forståelse for viktigheten med omsorg i barnehagen. Dette for å kunne handle

omsorgsfullt ovenfor barna i barnehagen. Her sier Tholin at dette omhandler måten vi er- og møter barna på. Det handler om våre handlinger og vårt syn på barna og deres barndom (2013, s. 17-18). For at et barn skal respondere på omsorgen vi gir, er det viktig at vi er tilstedeværende voksenpersoner med evne til å yte omsorg.

Som nevnt tidligere, kan man skille mellom ulike typer omsorg. Et eksempel her er skille mellom det å være på jobb, og det å være hjemme sammen med familien. Vi kan her se på forskjellen mellom privat og profesjonell omsorg. I rammeplanen for 2011 står det: «Man har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt ovenfor alle barn i barnehagen» (Forskrift om rammeplanen, 2011, s. 29). Denne yrkesetiske forpliktelsen er det ikke skrevet noe om i dagens rammeplan, men som vi vet, skal vi som arbeider i barnehage skille mellom den private og profesjonelle omsorgen. Det finnes retningslinjer som de voksne i barnehagen skal følge, og målet her er derfor å være i «kontinuerlig profesjonell utvikling», noe som fremhever at vi skal være profesjonell i samhandling med barna i barnehagen (Hennum og Østrem, 2016, s. 9). Alt dette handler om at vi som profesjonsutøver skal ha fagkunnskap og tydelige rammer for det vi gjør, med utgangspunkt i våre forpliktelser (2016, s. 10-11). Den private omsorgen kjennetegnes av spontanitet og intimitet som gjerne skjer i samhandling med familie, mens den profesjonelle omsorgen gjerne er preget av planlegging, regelstyring og avstand (Hennum og Østrem, 2016, s. 83).

2.3 Kjærlighet i barnehagen

I motsetning til dagens samfunn var det før tydelige føringer med fokus på at de som arbeidet i barnehage ikke skulle tilegne seg et følelsesmessig forhold til barna i barnehagen (Hennum og Østrem, 2016, s. 83). Her tilhørte kjærlighet mer den private siden. Her har det skjedd en utvikling på grunnlag av samfunnsutviklingen, og føringene i dagens rammeplan vektlegger viktigheten av dette med å knytte seg til personalet for å oppnå trygghet og tilknytning, som utgangspunkt for tilhørighet, trivsel, utvikling og læring (Forskrift om rammeplanen, 2017, s. 17).

Som voksen i barnehagen skal man arbeide pedagogisk og profesjonelt, men ingenting tilsier at man ikke skal kunne vise kjærlighet og nærhet til barna i barnehagen (Aslanian, 2016, s. 24). Men hva er egentlig kjærlighet? Aslanian sier det er et begrep som berører ulike sider ved livet, men først og fremst i hjemmet sammen med familien. Mange opplever dette som intimt med sterk tilknytning til noen i nær relasjon (2016, s. 29). I tillegg til dette kan kjærlighetsaspektet

forklares på mange andre måter, og her også i barnehagesammenheng. Aslanian sier videre: «Kjærlighet handler i bunn og grunn om å være to eller flere som har tillitt til hverandre og som opplever en forpliktelse og vilje til å vise omsorg for den andre (2016, s. 29). I tillegg til det Aslanian sier, finnes det også føringer som viser til at vi i barnehagen skal ivareta de grunnleggende verdiene som samfunnet er enige i:

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanetisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene. (Barnehageloven, 2010, § 1)

Her ser vi konkrete eksempler på hvordan man som voksen i barnehagen skal arbeide med kjærlighet. Kathleen Lynch har utviklet et kart i forhold til omsorgsarbeid i form av kjærlighet som finner sted i og utenfor familien. De primære omsorgsrelasjonene inneholder som regel høy intensitet, forpliktelse og lang varighet, som ofte oppstår i familien. Den sekundære omsorgsrelasjonen omhandler de som befinner seg i nærmeste omgangskrets utenfor familien; barnehagen, naboer, venner. Disse er ikke like forpliktet, inneholder ikke like høy intensitet og intimitet. Den tredje og siste omsorgsrelasjonen blir kalt den tertiære omsorgsrelasjonen og solidaritetsarbeid. Her blir for eksempel veldedighetsarbeid og utøvelse av hjelp til personer man ikke kjenner vektlagt (Lynch, i Aslanian, 2016, s. 36-37). Med utgangspunkt i Lynch teori kan man her se at relasjoner mellom barn og ansatte passer inn i den sekundære relasjoner. Osgood mener at relasjonene mellom barn og ansatte oppfattes som nære og sterke (Aslanian, 2016, s. 37). Videre mener Lynch det finnes mange likheter mellom omsorgsarbeid og den voksne i barnehagen sitt arbeid. Han sier: «Jeg vil hevde at barnehagen fungerer som et grenseland mellom primære og sekundære relasjoner- mellom omsorgsarbeid og kjærlighetsarbeid» (Aslanian, 2016, s. 37). De ansatte i barnehagen er tilstede i alle situasjoner; måltid, skift, soving, leking, konflikter osv. Man blir her en viktig del av hverandres liv, og man tilbringer store deler av barnets første leveår her sammen med hverandre. Med utgangspunkt i dette ser man at kjærlighet og omsorgsarbeid i barnehagen kan være sterkt tilknyttet de voksnes rolle i barnehagen. Dette kan være utfordrende, men samtidig ser man at kjærlighetsbegrepet stadig dukker opp i arbeid med barna den dag i dag.

2.4 Omsorgsrelasjoner

Tholin beskriver en omsorgsrelasjon slik: «En omsorgsrelasjon består av deltakere der begge bidrar og er aktive parter, og hvor forholdet mellom dem kjennetegnes av særlige kvaliteter som begge anerkjenner som omsorg» (2013, s. 20). I en omsorgsrelasjon er det viktig at både omsorgsgiver og omsorgsmottaker er aktive for at man skal kunne utøve omsorg på best mulig måte. Om en omsorgsgiver gir omsorg til en omsorgsmottaker, og denne ikke tar imot omsorgen som blir gitt, kan man ikke si at det eksisterer en omsorgsrelasjon mellom partene (2014, s. 20). Noddings sier at: «omsorgsrelasjonen blir først og fremst fullstendig når den som mottar omsorg, bekrefter omsorg» (Tholin, 2013, s. 109). Her er det viktig at begge parter deltar i relasjonen, og erkjennelsen oppleves som tosidig. Her blir altså gjensidighet et viktig element. Rammeplanen sier at: «barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring» (Forskrift om rammeplanen, 2017, s. 16). Her er det vi voksne som har ansvaret med å legge til rette for disse relasjonene, og noen viktige elementer her er å møte barnas individuelle behov og ta hensyn til barnets ståsted og forutsetninger (Drugli, 2011, s. 81). Gerd Abrahamsen vektlegger den personlige og emosjonelle kontakten mellom barn og voksen som det nødvendige samspillet, som kan ses på som et viktig grunnlag for utvikling hos barnet (Abrahamsen, 1997, s. 118).

Haugen sier at gode relasjoner er bundet sammen med gjensidighet og anerkjennelse (1998, s. 70-71). Som nevnt over ser vi at omsorg dreier seg om holdningene den voksne har for barnet som får omsorg, og hvordan barnet responderer på den omsorgen som blir gitt (1998, s. 70-73). Her er derfor kommunikasjon og væremåte sentrale elementer i forhold til arbeid med omsorg i forhold til barn. De nære relasjonene fører også til trivsel og utvikling hos barnet. Drugli sier at: «positive relasjoner mellom barn og voksen øker den voksnes motivasjon til å være sammen med barnet og ta seg av det, da samværet blir tilfredsstillende også for den voksne» (2011, s. 81). Ved å danne positive og gode relasjoner mellom barn og voksen, vil dette påvirke begge parter med positiv atferd, noe som igjen påvirker blant annet trivsel og motivasjon for begge parter. Drugli sier at de gode relasjonene som er preget av omsorg, trygghet og tilknytning, er de relasjonene som fungerer på sikt (2011, s. 80-81).

2.5 De yngste barna

Som nevnt i innledningen går nesten alle norske barn i barnehage den dag i dag, og stadig flere av barna begynner i en alder av ett år (Bergsland og Jæger, 2014, s. 124). I og med at det er mange barn under tre år som begynner i barnehagen, er det derfor viktig at det rettes et fokus mot disse barna i forhold til omsorg og arbeid med omsorgsfulle relasjoner knyttet til dem. Synet på barn, og spesielt på de yngste har endret seg betraktelig. I følge Anne Greve (I Bergsland og Jæger, 2014, s. 124) ble barna før sett på som «tomme krukker» som skulle fylles med kunnskap da de var umodne, uten noen kompetanse. I motsetning til dette, blir barna i dag sett på som subjekt, kompetente barn med evne til god utvikling med utgangspunkt i barndommens egenverdi (Bergsland og Jæger, 2014 s. 124). Med utgangspunkt i dette er det viktig at vi voksne legger til rette for barns utvikling. For at dette skal kunne være gjennomførbart er det viktig at barna føler seg trygg og ivaretatt i barnehagen. Her handler det mye om at vi som voksne må være tilstede for å skape denne tryggheten hos barna, noe som påvirker relasjonen mellom partene. Personalet må også respondere på signalene barnet gir, noe som fører til at barnet føler seg sett (Drugli, 2011, s. 80).

Det som skiller de yngste fra de eldre barna, er blant annet verbalspråket. De yngste benytter seg i større grad av kroppsspråk, lyder, gester og mimikk, noe vi som arbeider i barnehage må legge til rette for. Dette påvirker de yngre barna, og gjør de i noen grad mer usynlig og sårbar (Bergsland og Greve, 2014, s. 125). Videre er de yngste barna også sårbare i forhold til atskillelsen fra de nærmeste. God kunnskap hos de yngste er derfor en viktig forutsetning. Vi må møte barna der de er med utgangspunkt i forutsetninger og behov. Vi må tone oss inn på barnets signaler. Dette er noe Haugen sier er viktig med utgangspunkt i barnets reaksjoner på ytringer og atferd. Ved å tone seg inn får omsorgsgiver tolke barnets signaler og atferd (1998, s. 133). Her er affektiv inntoning et sentralt aspekt. Dette handler ifølge Stern om hvordan man toner seg inn på barnets følelsesmessige ståsted, og sammen med barnet deler denne følelsen. Den følelsesmessige tilstanden barnet er i blir gjengitt ved at vi er tilstede, og har gode holdninger til uttrykket barnet gir med utgangspunkt i følelser og behov. Dette blir tonet inn ved at man bekrefter barnets uttrykk (2003, s. 205-209).

2.6 Trygghet og tilknytning

Trygghet og tilknytning er to viktige begreper knyttet til temaet omsorg. I og med at mange barn begynner i barnehage i den perioden de er mest sårbare, 9-12 måneder, har de begrensede kognitive forutsetninger for å forså det som foregår. Når de nærmeste ikke er tilstede, kan det raskt oppstå utfordringer med regulering av følelser. Dette kan vi ofte se når barnet begynner i

barnehagen, da adskillelsen fra foreldrene kan være hard og brutal. Dette kommer av at barnet ikke har utviklet objektkonstans, og ikke vet om foreldrene kommer tilbake (Drugli, 2011, s. 34). Her er det derfor viktig at vi i barnehagen gjør barnet trygg på oss og danner en god tilknytning til barnet. Som nevnt over er det vi voksne som er ansvarlig for at disse tilknytningsrelasjonene forekommer.

(Broberg, et al., 2014) beskriver begrepet «trygg base», trygghetssirkelen, som noe av det viktigste i forhold til barns tilknytning. Den tar utgangspunkt i to punkter knyttet til den voksnes omsorgsevne: å være en trygg base for barnets utforskning, og å utgjøre en «sikker havn» som barnet kan vende tilbake til dersom det opplever trussel eller fare. Dette er to viktige elementer som utgangspunkt for barns utvikling. Vi i barnehagen skal på ingen måte erstatte foreldrene og deres rolle, men skal være et godt supplement til omsorgen og opplæringen som foreldrene gir (Broberg, et al., 2014, s. 24). Dette er det viktig å fokusere på som voksen i barnehagen, da vi som individer er forskjellig, og at vi ikke skal overta foreldrenes rolle.

2.7 utfordringer med omsorg i barnehagen

I barnehagen skal personalet forholdet seg positivt til alle barn (Tholin, 2013, s. 127). Dette er det det ikke alltid like enkelt å arbeide ut fra. Grunnen til dette kan være at det noen ganger kan oppstå utfordringer i forhold til samspillet barn og voksen. Eksempler her kan være utfordringer knyttet til relasjonsdanning med et barn, eller utfordringer man ikke mestrer i forhold til ens egen kompetanse.

Tid og nok bemanning er en typisk utfordring i norske barnehager. Dette fører til at man mange ganger ikke klarer å strekke til, og man får heller ikke utøvd den omsorgen man ønsker å gi barna i barnehagen. Her handler det like gjerne om at man er tilstedeværende og ser hvert barn, som å ha et fang å sitte på.

Videre kan omsorg i det pedagogiske arbeidet ses på som en utfordring. Det stilles store krav til personalet, og det krever kunnskap, evne og vilje for å kunne danne et godt miljø for barna, med fokus på både lek og læring med gode, trygge rammer (Haugen, 1998, s. 95). Barn i barnehagen trenger, som nevnt tidligere, voksenpersoner som tar ansvar, med evne til omsorgsyttelse og tilstedeværelse. Dette som utgangspunkt for barnets utvikling i barnehagen. For at barna skal føle seg sett, hørt og oppleve mestring, krever det at personalet er tilstede, skaper interesse og innsikt i barnets verden (Haugen, 1998, s. 95).

Mange kan «skåne» og beskytte barna mer enn nødvendig, da de mener at de yngste barna i barnehagen trenger dette i sin sårbare periode. Omsorg handler likeså mye om skape avstand, slik at barnet blir kjent med seg selv. Omsorg handler ikke bare om å ha et fang å sitte på, men det handler også om å gi barna mulighet til å prøve selv og bli selvstendig (Bergsland og Jæger, 2014, s. 25-28). Det handler her om å fokusere på barnets behov. Noen trenger for eksempel mer nærhet enn andre. Hvordan man er omsorgsfull, møter barna med omsorg og trygghet, er avhengig av hvordan de selv er og ønsker å bli møtt.

Bergsland og Jæger sier at: «Små barn har krav på å bli behandlet med like stor respekt som alle andre mennesker» (Bergsland og Jæger, 2014, s. 127). Her gjentas de gode holdningene som et viktig element. Disse holdningene innebærer å utøve profesjonelt skjønn i det daglige arbeidet (2014, s. 127). Her må man altså fokusere på det profesjonelle, i tillegg til den emosjonelle og personlige kontakten. Altså, man må passe på så ikke de yngste barna blir oversett på grunnlag av sine forutsetninger. Mange av de yngste har ikke utviklet verbalspråket enda, og benytter seg derfor av mimikk og gester. Her er det derfor viktig å sette seg inn i viktigheten av hva de yngste barna trenger i hverdagen (Bergsland og Jæger, 2014, s. 127). Andre utfordringer er skille mellom privat og profesjonell omsorg i forhold til det å bli for nære et barn. Hvor nær skal man egentlig bli barna? Om man «forelsker» seg i et barn, kan dette gå utover de andre barna i barnegruppa. Det kan også gå utover barnet, slik at du som voksen i barnehagen, ikke utfører det pedagogiske arbeidet slik man opprinnelig hadde tenkt, da dette blir avglemt (Aslanian, 2016, 95-96). Løvlie Schibbye påpeker viktigheten av avgrensing, som omhandler skillet mellom egne følelser i forhold til behov (Schibbye, i Tholin, 2013, s. 128-129). Viktigheten av at de ansatte opptrer profesjonelt i samråd med barn og foreldre, er derfor en viktig del av arbeidet som utføres i barnehagen til enhver tid.

Rammeplanen sier at: «Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes». Videre står det: «For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen» (Forskrift om rammeplanen, 2017, s. 24). Med utgangspunkt i sitatet over ser vi tydelige føringer i forhold til barnehagen som en lærende organisasjon. Fokuset rettet mot læring i barnehagen har utviklet seg betraktelig de siste årene. Barnehagen har gått fra å være en del av barne- og familiedepartementet til å bli en del av kunnskapsdepartementet, noe som har påvirket barnehagens arbeid i stor grad (Gotvassli, 2017, s. 20-22). Her kan man se at læringsbegrepet tydelig har tatt større plass, og at dette i noen grad kan gå utover omsorg og arbeid med omsorg

i barnehagen. Dette skjer fordi fokuset rettes mot at barna til enhver tid skal lære, noe som medfører at andre aspekt blir glemt.

3. Metode

Gjennom metode finner man svar på forskningsspørsmål. Ved å innhente data får man informasjon for å besvare en aktuell problemstilling (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66). Dalland sier at: «Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn data, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår» (2017, s. 52). Når man vet hva man skal undersøke, velger man den metoden som egner seg best til innsamlingsstrategi for å samle inn den aktuelle dataen.

Det finnes ulike typer metoder, men hovedtypene er kvantitative og kvalitative metoder. I følge Bergsland og Jæger handler disse metodene i hovedsak om hvordan data innhentes og analyseres (2014, s. 66). Hvilken metode man benytter seg av, avhenger av hvilken måte man skal forholde seg til forskningen på. Thagaard sier at: «Den kvalitative metoden går mer i dybden og vektlegger betydning, mens kvantitative metoder vektlegger utbredelse og antall (2018, s. 17). Ved å benytte seg av den kvalitative metoden går man derfor mer i dybden av det man undersøker ved at man for eksempel observerer eller intervjuer, mens man med den kvantitative metoden innhenter data som kan ses på som målbar, ved at man kan benytte svarene til å finne svar på det man undersøker. Eksempler her kan være spørreundersøkelse som forskningsmetode (2018, s. 16-17). Videre sier Bergsland og Jæger at den kvalitative metoden baseres på et nærrere kontaktforhold med personene vi studerer enn ved den kvantitative metoden, hvor det er mer distanse mellom forsker og informant. Dette da resultatene i forhold til den kvalitative metoden blir presentert i form av tekster med subjektive opplevelser, og den kvantitative metoden blir presentert i form av statistikker eller diagrammer (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66-67).

3.1 Valg av metode

Med utgangspunkt i dette forskningsprosjektet ønsket jeg å fordype meg i temaet viktigheten av god omsorg, og hvordan de ansatte legger til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna i barnehagen. Dette kan ikke presenteres i form av statistikker eller diagrammer, slik som den kvantitative tilnærmingen går ut på. Jeg valgte derfor kvalitativ metode til dette forskningsprosjektet, hvor jeg her forsøkte å innhente informasjon i form av meninger og opplevelser knyttet til de ansatte i barnehagen (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66-67). For å

innhente denne informasjon kunne jeg tatt i bruk flere metoder innenfor den kvalitative forskningen, men valgte her intervju som innsamlingsstrategi. Dette da jeg ønsket å fordype meg i hvordan de ansatte i barnehagen arbeider for å legge til rette for omsorgsfulle relasjoner til barna. Deres meninger og synspunkter var her viktig for meg.

For å innhente denne informasjonen valgte jeg intervju som innsamlingsstrategi. Dette for å undersøke personalets synspunkter knyttet til erfaringer i arbeid med omsorg. Jeg benyttet meg av en delvis strukturert tilnærming som intervjuform. Thagaard beskriver denne intervjuformen som: «Temaet for prosjektet er i hovedsak fastlagt på forhånd, men vi bestemmer rekkefølgen av temaene underveis». Videre sier hun at: «Vi kan både følge med på intervjupersonens fortelling og samtidig sørge for at de temaene som er viktige for problemstillingen, blir belyst i løpet av intervjusamtalen» (2018, s. 90-91). I forkant av intervjuet utviklet jeg en intervjuguide (vedlegg 2) for å kvalitetssikre at relevante spørsmål for oppgaven ble belyst. I forkant av intervjuet valgte jeg å sette meg inn i relevant teori om temaet omsorg, og viktigheten av dette i arbeid med de yngste barna i barnehagen. Dette for å ha generell kunnskap og forståelse av omsorgsbegrepet, før intervju av personalet i barnehagen. Kunnskap på området er en viktig og vesentlig del for å kunne forstå hva intervjupersonene viser til i intervjuet (Bergsland og Jæger, 2014, s. 70).

Det finnes både fordeler og ulemper ved metoden jeg har valgt. Metodevalget baserte seg på hvordan jeg på best mulig måte kunne innhente relevant data fra praksisfeltet, som svar på valgt problemstilling. Den valgte metoden er en metode hvor man får fanget opp noens meninger og opplevelser. Intervju er en kvalitativ metode man kan bruke for å undersøke noe i dybden. Videre kan man med utgangspunkt i dette legge opp til gode og innholdsrike samtaler med mye materiale å arbeide med i ettertid (Bergsland og Jæger, 2014, s. 66-67). Jeg var kritisk til valg av metode, da jeg på best mulig måte ønsket å velge den mest ideelle og praktiske veien for å kunne svare på problemstillingen. Jeg ønsket å gå i dybden i informantenes besvarelser ved å bli kjent med deres arbeid.

3.2 Planlegging av datainnsamling

I forkant av intervjuene utviklet jeg en samtykkeerklæring og en intervjuguide. Bergsland og Jæger skriver at: «En intervjuguide inneholder emnene som skal tas opp i intervjuet, samt hvilken rekkefølge de skal ha (2014, s. 71). Med utgangspunkt i dette brukte jeg intervjuguiden som mal for intervjuet, men sørget også for at temaene som informanten tok opp, ble vektlagt i

intervjuet. Formålet med intervjuet var å få mest mulig informasjon knyttet til tema og problemstilling fra personer som arbeider i barnehagen.

3.3 Informasjon og valg av informanter

Jeg valgte å innhente informasjon fra en barnehage jeg har kjennskap til, og informantene til forskningsprosjektet er to personer, en pedagogisk leder og en fagarbeider, fra samme småbarnsavdeling. Pedagogisk leder blir fremstilt som informant 1 i denne oppgaven, og fagarbeideren blir fremstilt som informant 2. Begge har gode erfaringer fra mange års arbeid i barnehage. Grunnen til at jeg valgte disse to til informanter er på grunnlag av at de er to ulike individer, med forskjellig kompetanse. Jeg var i tillegg kjent med informantenes personlighet, noe jeg så på som spennende å undersøke videre. Dette kan også ses på som en viktig grunn for valg av informanter. Jeg ønsket å bli kjent med deres ulikheter med fokus på arbeid med barn.

3.4 Gjennomføring

Jeg hadde kjennskap til barnehagen jeg skulle intervju på forhånd. På grunnlag av det spurte jeg derfor tidlig om vi kunne inngå et samarbeid knyttet til mitt forskningsprosjekt. Jeg informerte her om tenkt tema og problemstilling knyttet til oppgaven. Det var barnehagen positiv til, og jeg utviklet deretter en samtykkeerklæring for informantene (vedlegg 1). Her ble de informert om oppgaven og prosessen rundt. Her beskrev jeg hva som skulle gjøres og hva jeg forventet av informantene. Videre poengterte jeg at alt i forbindelse med oppgaven ble anonymisert. Dette da det er lovfestet, men også da jeg mener det er viktig å vise respekt for informantene med utgangspunkt i at de deler sine tanker, mens jeg mottar informantenes private synspunkter.

Før intervjuet utviklet jeg en intervjuguide som informantene fikk tilsendt på forhånd. Samtalen var styrt av forsker, men informantene var godt med i samtalen. De hadde mye å komme med, og begge var reflektert og svarte utfyllende. Her fikk jeg innsyn i ulike tanker og meninger knyttet til begrepet omsorg. Samtalene var begge svært god. Alle spørsmålene med utgangspunkt i intervjuguiden ble tatt opp, og jeg følte informantene kom med nyttig informasjon knyttet til problemstillingen. Intervjuene varte i cirka 40 minutter. Jeg benyttet meg av en skribent som skrev på pc under intervjuene. Vi utførte intervjuene hjemme hos informant en, og hos meg ved intervju av informant to. Dette for at det skulle være så enkelt som mulig for informantene i en travel hverdag.

3.5 Analysearbeid

I denne delen av oppgaven skal jeg gjøre rede for analyseprosessen med utgangspunkt i forskningsprosjektet. Dette for å danne meg et helhetlig inntrykk og for å få en strukturert og tydelig oversikt over arbeidet med den innhentede dataen. «Analyse er et granskningsarbeid der utfordringen ligger i å finne ut hva materialet har å fortelle» (Dalland, 2012, s. 144). Her må innholdet i analysen komme frem på best mulig måte slik at det viktigste blir trukket frem med mål om å besvare problemstillingen: «Hvordan legge til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna i barnehagen?».

Under intervjuet hadde jeg en skribent som skrev det informantene fortalte underveis i intervjuene. Etter endt intervju ble intervjuene transkribert. Allerede i intervjuene merket jeg at det var mange av de samme temaene og momentene som var viktig og relevant for begge informantene. Jo flere ganger jeg leste det, jo mer ble jeg kjent med informantene og deres forhold til omsorg og arbeid med omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna i barnehagen.

Etter å ha lest gjennom og gjort meg kjent med innholdet i intervjuet, skulle jeg kode de innsamlede dataene. Dalen hevder at kodingsprosessen handler om å systematisk bli kjent med innholdet i oppgaven og fremheve det som er mest relevant i forhold til hva dataene egentlig handler om (2011, s. 62). Jeg benyttet meg av koding i form av markering med farger. Jeg farget det som jeg så på som mest relevant med utgangspunkt i informantenes besvarelser i forhold til problemstillingen. Her ble jeg enda bedre kjent med dataene, dannet meg deretter en oversikt over det mest relevante i forhold til dette, og systematiserte til slutt dataene i ulike kategorier. Kategoriene ble valgt med utgangspunkt i informantenes besvarelser. Etter arbeid med analysen hadde jeg åtte kategorier med utgangspunkt i intervjuene. Jeg arbeidet videre med kategoriene, og satt til slutt igjen med fem kategorier. De som var mest relevante med utgangspunkt i problemstillingen. Disse blir det gjort rede for i kapittel 4, presentasjon av funn og resultater. Ved å gjøre det på denne måten skaper man orden og struktur i oppgavens helhet, noe som påvirker analysearbeidet og dens kvalitet (Dalland, 2012, s. 144).

3.6 Metodekritikk

Metoden jeg har tatt for meg i forhold til dette forskningsprosjektet har fungert bra da jeg har fått relevante svar på problemstillingen knyttet til temaet viktigheten av god omsorg i barnehagen. Likevel er det viktig å vurdere og reflektere over forskningen med utgangspunkt i troverdighet, og her er begrepene reliabilitet og validitet relevant (Thaagard, 2013, s. 202).

3.6.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om forskerens pålitelighet gjennom det valgte forskningsarbeidet, og at en annen forskers resultater ville blitt det samme om den hadde utført arbeidet på akkurat samme måte som meg (Thaagard, 2013, s. 201-202). Jeg har beskrevet hvordan jeg har arbeidet med dette forskningsprosjektet steg for steg i analysedelen. Dette kan ses på som viktig for reliabiliteten. Om en annen forsker ønsker å gjøre akkurat det samme som meg, skal det mye til for at vi vil oppnå samme resultat, da metoden jeg benyttet meg av var intervju. Jeg hadde kjennskap til barnehagen fra før, og dette er noe som kan påvirke svarene fra informantene i seg selv, og også hvordan jeg tolker disse. Et annet relevant element i forhold til reliabiliteten er troverdigheten ved at jeg har hatt med meg en skribent som har notert ned svarene fra informantene. Med et anonymt og objektivt blikk fra skribenten, er jeg sikker på at intervjuene har høy reliabilitet.

3.6.2 Validitet

Bergsland og Jæger sier at: «Validitet handler om hvor godt eller relevant dataene dine representerer fenomenet som skal undersøkes, og i hvilken grad resultatene er gyldige for det utvalget og det fenomenet som er undersøkt» (2014, s. 80). I forhold til min forskningsoppgave handler dette om at spørsmålene knyttet til intervjuet svarer på problemstillingen. Her vil det derfor være relevant at mine data bekreftes gjennom valgt teori. I og med at jeg også har kjennskap til barnehagen og informantene, kan dette bidra til økt validitet. I noen situasjoner velger informantene å svare det de tror intervjuer ønsker å høre, og dette må tas med i betraktning når man bare intervjuer, og ikke observerer i tillegg.

Til dette forskningsprosjektet har jeg også hatt muligheten til å benytte meg av andre innsamlingsstrategier, og et eksempel her er observasjon som kvalitativ metode. Her har jeg da kunne sett hvordan de ansatte arbeider med relasjonen til de yngste barna, og barnas respons på dette. Jeg kunne derfor her fått en annen informasjon. I intervjuene fikk jeg kun de ansattes

besvarelser på problemstillingen. Jeg har også kunne benyttet meg av observasjon i tillegg til intervjuene, altså kunne jeg benyttet meg av metodetriangulering. Det hadde ført til at den innhentede dataen hadde blitt mer pålitelig og troverdig.

Jeg sendte på forhånd av intervjuene ut intervjuguide til informantene, og dette er også noe som påvirker resultatene i stor grad. Her fikk informantene forberede seg godt og tenke seg om etter gode eksempler. Med utgangspunkt i at jeg ønsket en dyp forskning i forhold til oppgaven, valgte jeg derfor å gi ut guiden før intervjuene.

Barnehagen og informantene kjenner meg i noen grad fra før. Dette kan ha påvirket hva informantene valgte å fortelle meg.

4. Presentasjon av funn

I dette kapitlet skal jeg ta for meg funn og resultater knyttet til problemstillingen. Med utgangspunkt i analysearbeidet knyttet til oppgavens helhet, har jeg her kun tatt for meg de kategoriene jeg ser på som mest relevant. Dette er de kategoriene som er aktuell for problemstillingen og forskningsprosjektets tema. Jeg presenterer kategoriene etterfulgt av hverandre, og her kommer det viktigste i forhold til intervjupersonenes besvarelser frem.

4.1 Intervjuet med informantene

4.1.1 De ansattes oppfattelse av omsorgsbegrepet

Informantene mener utøvelse av omsorg er noe av det viktigste i arbeid med barna i barnehagen. De sier at dette er en viktig faktor for den helhetlige utviklingen til barnet. Omsorg er nøkkelen til trivsel og glede poengterer de. Informant 1 sier at de grunnleggende behovene er det første hun tenker på i forholdet til begrepet omsorg. Informant 2 sier at det første hun tenker på er å gi ungene trygghet, kjærlighet og kos. Hun sier at: «Relasjonene er ikke de samme som sammen med familien, såklart, men barna tilbringer faktisk mange flere timer sammen med oss enn sammen med familien sin i løpet av en dag». Med utgangspunkt i det mener jeg at de gode relasjonene som utvikles mellom barn og voksen i barnehagen, ofte kan være preget av nære relasjoner og kjærlighet». Videre sier informant 1 at en trygg voksen er en som bryr seg om og verner om barnet. Informant 2 legger til at det å bryr seg om, se barnets behov og respektere barna for den de er, er viktig for henne i arbeid med barna i barnehagen. Begge informantene

er enige om at omsorg utøves forskjellig med utgangspunkt i hvem man er, men mener at man som ansatt i barnehage bør være en observerende voksenperson med evne til å vise barna at man bryr seg, har et fang å sitte på, viser med kroppsspråket at man er glad for at akkurat det barnet er her, og sørger for at barna vet hvor de har de ansatte til enhver tid. Dette er alle viktige punkter i forhold til utøvelse av omsorg i barnehagen, påpeker begge informantene.

Informant 1 sier at mange barn kan oppleve omsorgssvikt eller andre brutale situasjoner i hjemmet, og har av den grunn ingen nær tilknytning til foreldrene, og ingen relasjon til denne livsviktige omsorgen. Her er det derfor viktig at vi i barnehagen gir barnet det den trenger av omsorg og kjærlighet, og utvikle gode relasjoner til barnet. Dette for at barnet skal føle seg som en viktig del av gjengen i barnehagen, påpeker hun videre.

4.1.2 Å se hvert enkelt barn

Begge informantene mener det er viktig å se hvert enkelt barn som det er med utgangspunkt i forutsetninger og behov. Informant 1 sier at det er viktig å møte barnet der det er i forhold til ståsted, og at det er viktig at vi viser respekt for individet. Informant 2 trekker frem viktigheten av at vi viser interesse for barnet, og hvordan vi møter dem i en travel hverdag. Begge informantene er opptatt av at hvordan vi som personer møter andre mennesker, vil påvirke hvordan vi blir møtt tilbake. Dette blir nevnt som en viktig faktor i forhold til utviklingen av gode relasjoner, noe begge informantene understreker.

Informant 1 sier et godt samarbeid innad på avdelingen er svært viktig. Dette kan ses på som en ressurs i en travel hverdag i barnehagen. Hun sier videre at mange har ulike kompetanse og erfaringer, som sammen vil støtte opp om barna og deres ulike behov i barnehagen. Hun sier så at i arbeid med barn med utfordringer og spesielle behov, er det her spesielt viktig å bruke hverandres kompetanse som en ressurs. Dette for å på best mulig måte forsøke å møte- og se barnet der det er. Hun legger til slutt ved at om det oppstår situasjoner hvor personalet ikke rekker til i forhold til barn med utfordringer, er det viktig å søke hjelp, slik at man da kan få hjelp og veiledning til å møte barnet der det er. Dette for at barnet selv skal oppleve å bli sett og hørt, og for å på best mulig måte arbeide med barnet på samme måte som de andre barna, med mål om å utvikle seg selv.

4.1.3 Trygghet og tilknytning

Trygghet og tilknytning er to av de viktigste faktorene for at et barn skal kunne inngå i omsorgsfulle relasjoner i barnehagen, sier informantene. Trygghets sirkelen er noe begge informantene tar for seg, og mener denne er viktig i arbeid med omsorg i barnehagen. Informant 1 mener det er viktig å være tett på barna på småbarnsavdelingen, og dette handler først og fremst om at de er små. Hun sier videre at de trenger trygge omsorgsgivere rundt seg, noe som er viktig for å vise barnet at man er her tilstede når mamma og pappa ikke er det.

Informant 2 sier at det er viktig å trygge barna slik at stresshormonet roer seg, noe som kan påvirke roen og trivselen i barnehagen. Hun legger til at vi ofte er de første sekundærpersonene etter mor og far, derfor er det viktig å være tilstede og skape gode relasjoner så barnet føler seg trygg i barnehagen.

Informant 2 sier videre at det å vise barna deres åpenhet og interesse for dem, er viktig, og at dette kan være med på å påvirke barnets interesse til å møte deg som person i forhold til dannelsen av gode relasjoner. Å møte barns interesser og ståsted, kan bygge tillitt til barna. Informant 1 påpeker begrepet tålmodighet som noe vesentlig for å kunne danne gode relasjoner til små barn. Hun hevder ut i fra erfaring at små barn bruker mye tid på å bli kjent med, og trygge på, andre personer enn mor og far.

4.1.4 De voksne i møte med barna

Begge informantene sier at arbeid med de yngste er noe annerledes enn arbeid med de eldre barna. Dette kan være forskjellig med utgangspunkt i barnas forutsetninger og ståsted, men ofte er det slik mener de. Her sier informant 1 at det som i størst grad skiller de minste mest fra de større barna er verbalspråket. Her handler det om at vi som arbeider med barna må møte barna på deres nivå gjennom blant annet kroppsspråk og mimikk. Informant 2 sier at det handler om oss i møte med barna i forhold til hvem vi er. Er vi omsorgsfulle voksenpersoner med evner til å se barnet, vil barnet møte oss, med utgangspunkt i hvem vi er. Det handler mye om hvilket syn vi som voksne har på barn og barndommen sier informant 2. Hun sier videre at synet vi har på barn påvirker oss i arbeidet med dem. Om vi skaper et positivt og godt bilde av barna, mener hun dette påvirker oss i jobben vi gjør. De mener begge at synet vi har på barna og deres barndom er relevant for å danne gode relasjoner til barna.

4.1.5 utfordringer med omsorg i barnehagen

Informant 1 sier at det ofte oppstår utfordringer med omsorg i barnehagen, og utfordringene her er ofte basert på bemanning. Til enhver tid er det mye som skjer i barnehagen. Daglige rutiner som skal gjennomføres, samtidig som at man også skal legge til rette for pedagogiske opplegg for barna. Om noen i personalet blir syk, kan dette gå utover barna i stor grad. De vil ikke kunne oppnå den voksentettheten på samme måte. Vi er til stede, men ikke til stede på samme måte i forhold til at vi ikke klarer å strekke til. Man får heller ikke da utøvd den omsorgen man ønsker knyttet til barna, da man ikke har nok tid til å se hvert enkelt barn.

Informant 2 sier hun opplever utfordringer når hun føler hun ikke strekker til i forhold til egen kompetanse og arbeid med barn som trenger litt ekstra. Her føler hun ikke at barna er responderende i forhold til de gode relasjonene, og dette er jo egentlig ikke så rart. Når vi ikke klarer å møte barna der de er, klarer heller ikke de å møte oss på veien. Dette er noe hun jobber med i det daglige. Hun forsøker å bruke litt ekstra tid med de hun synes det er vanskelig å inngå i samspill med. Hun sier videre at hun opplever utfordringer knyttet til omsorg og dens betydning etter at rammeplanen og barnehageloven fokuserer sterkt på læringsbegrepet i barnehagen. Her blir alt fokus rettet mot at barna skal lære, og da er det lett for at alt det andre i noen grad forsvinner.

Videre sier informant 2 at hun kan ha utfordringer med å skille mellom privat og profesjonell omsorg da hun er en person som blir svært glad i barna. Hun sier: «Jeg tror de gode klemmene og nærheten er en kilde til gode relasjoner». Hun sier det er viktig å opptre profesjonell i arbeidet man utfører, men synes ikke det skal gå utover det andre. Det går fint an å både være kjærlig, men også profesjonell på samme tid, sier hun. Informant 1 sier hun enkelt skiller mellom privat og jobb. Hun har tydelige grenser i forhold til nærhet og kjærlighet blant barna i barnehagen. Hun sier: «Så klart blir jeg glad i barna, men selv om, tar jeg de ikke for nære inn på meg selv og mine følelser».

5. Drøfting av funn

Dalland sier at: «Analysen skal hjelpe oss til å finne ut av hva intervjuet har å fortelle. I tolkningen søker vi meningen i det vi har fått vite» (2012, s. 178). I dette kapitlet skal jeg drøfte materialet fra intervjuene drøftes opp mot relevant teori som jeg har redegjort for i teorikapitlet. Dette betyr at jeg skal belyse flere sider av saken med argumentasjon og teori. Jeg skal her ta for meg de ulike kategoriene som i forrige kapittel, og drøfte funnene i disse opp mot teorien som jeg har redegjort for i teorikapitlet. Jeg skal her søke mening i det jeg har fått vite.

5.1 Intervjuene

5.1.1 De ansattes oppfattelse av omsorgsbegrepet

Både informant 1 og 2 mener det er viktig å fokusere på omsorgens plass i barnehagen. Dette da god omsorg er noe alle barn trenger i livet sitt. Her beskriver Tholin omsorgsbegrepet som det å se- og være der for hverandre, og å inngå i relasjoner med andre mennesker (2013, s. 17-18). Her sier informant 1 at for henne handler det om å se barnet og være tilstede i hverdagen. Grunnleggende behov er det første hun tenker på, og det er dette hun fokuserer på i en travel hverdag. Legger man til rette for omsorgsfulle relasjoner, og god utøvelse av omsorg til barna ved å kun fokusere på de grunnleggende behovene til barnet? Lynch sier at: «Jeg vil hevde at barnehagen fungerer som et grenseland mellom primære og sekundære relasjoner- mellom omsorgsarbeid og kjærlighetsarbeid (Lynch, i Aslanian, 2016, s. 37). Vi som arbeider i barnehagen er ofte de sekundære tilknytningspersonene til barnet, og det er her barnet er mesteparten av tiden de første leveårene sine. Med utgangspunkt i det, er det kanskje viktig at vi som arbeider i barnehagen fokuserer på at barnets primære behov dekkes, men i tillegg må vi ha et fokus på andre aspekt som danning og omsorgsfulle relasjoner. Dette er også relevant i arbeidet med barna.

Mange kan sørge for at et barn får tilrettelagt for sine primære behov i løpet av en dag, men jeg mener med utgangspunkt i erfaringer at dette ikke er nok. Et eksempel er den innledende praksisfortellingen. Her er Oles primærbehov dekket, men han skriker likevel. Hva er galt? De ansatte på avdelingen har til enhver tid mange oppgaver å forholde seg til. Barnets beste skal alltid være i fokus, men for at dette skal være mulig må man ha tid og rom nok til det, og sist men ikke minst nok bemanning. Dessverre oppstår en del fravær i personalgruppa, og det kan med utgangspunkt i det være utfordrende å være hundre prosent til stede for alle barna, i alle

situasjoner. Men er det riktig å skyldte på bemanningen? og kan man kun vise omsorg hvis man er mange og har god tid? Praksisfortellingen er et godt eksempel på en episode som kan oppstå i barnehagen. Det skjer så mangt på samme tidspunkt. Selv om Ole gråter, er det vi i barnehagen som har ansvar for at barnet føler seg sett og hørt, med utgangspunkt i ståsted og forutsetninger. Det er vi som skal sørge for omsorg og nærhet så Ole føler seg trygg. For at dette skal forekomme er man avhengig av gode relasjoner mellom voksen og barn, og en omsorgsfull voksenperson som bryr seg. Haugen sier at omsorgsarbeidet skal ses på som mer enn å bare dekke de fysiologiske behovene til et lite barn. Omsorg handler om så mye mer, og eksempler her er kjærlighet, trygghet og noen som ser den barna er (Haugen, 1998, s. 68-69). Dersom vi tar utgangspunkt i informantenes besvarelser, ser vi at teorien stemmer godt overens med svarene fra informant 2, og i noen grad med svarene fra informant 1. Informant 2 fokuserer først og fremst på trygghet blant barna, kjærlighet og kos. Hun mener dette er elementer som påvirker de omsorgsfulle relasjonene til barna i barnehagen.

5.1.2 Å se hvert enkelt barn

Informant 1 sier det er viktig å møte barnet der det er med utgangspunkt i forutsetninger og behov. Rammeplanen sier at: «Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet, og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring» (Forskrift om rammeplanen, 2017, s. 16). Her er det tydelige føringer i forhold til de ansattes ansvar i forhold til å legge til rette for omsorgsfulle relasjoner med barna. Som informant 1 sier, er det viktig å møte barnas individuelle behov og ta hensyn til barnets ståsted. Informant 2 vektlegger viktigheten av å vise interesse og engasjement for barnet. Som Abrahamsen sier så er den personlige og emosjonelle kontakten mellom barn og voksen viktig for spillet som utvikles mellom partene (Abrahamsen, 1997, s. 118). Her kan vi se viktigheten med å se hvert enkelt barn som det er, som utgangspunkt for et godt spill og samarbeid. Dette er noe som stemmer godt overens med svarene fra informantene, da begge nevner viktigheten av å se hvert enkelt individ med utgangspunkt i forutsetninger og behov.

5.1.3 Trygghet og tilknytning

Informantene mente trygghet og tilknytning er begge to vesentlige faktorer i forhold til det å danne omsorgsfulle relasjoner knyttet til de yngste barna i barnehagen. Å være en tilstedeværende voksenperson i forbindelse med dette var noe av det de mente var viktig. De voksne må være tilstede for å vite hva barnet trenger og har behov for. Dette kan ses på som noe av det viktigste i forhold til tilknytningen til barn i barnehagen. Vi skal opptre som en «trygg base» (Broberg, et al., 2014, s. 24). Her sier blant annet informant 1 at de yngste barna trenger trygge omsorgsgivere og omgivelser rundt seg, noe som er viktig da de primære omsorgspersonene ikke er tilstede, og barnet kan føle seg utrygg. Informant 2 sier det er viktig å være tilstede slik at barna kan oppsøke deg om de trenger trøst eller nærhet. Informantene vektlegger begge at det å føle seg trygg og sett, er viktige elementer i utviklingen av barnet som helhet, og dette er noe som tydeliggjøres også gjennom pensum (Broberg, et al., 2014, s. 24). Vi voksne må forstå barnas synspunkter og behov, og legge til rette for at de på best mulig måte skal følge seg trygge og føle trygg tilknytning til både de voksne og de andre barna i barnehagen. Dette kan trekkes frem som spesielt viktig på en småbarnsavdeling, og jeg har med utgangspunkt i erfaringer blitt kjent med ulike barn, og ser her viktigheten av at barna føler seg trygg i barnehagen, som utgangspunkt for å kunne delta i alt som skjer til enhver tid. Om vi som voksne fremstår som en trygg base for barna, kan dette ses på som et utgangspunkt for de omsorgsfulle relasjonene. Om et barn ikke føler seg trygg og på noen måte tilknyttet til deg som person, kan det være vanskelig å inngå i omsorgsfulle relasjoner til deg også.

5.1.4 De voksne i møte med barna

Begge informantene var enig i at det er noe annerledes å arbeide med de yngste i forhold til de eldre barna i barnehagen. Her mener informant 1 at det som skiller de yngste mest fra de eldre er verbalspråket og små barns kommunikasjon. Informant 2 mener det handler mye om oss i møte med barna, hvem vi er og hvordan vi møter de yngste barna med utgangspunkt i deres ståsted. Bergsland og Greve sier at de yngste barna benytter seg av kroppsspråket i sin kommunikasjon, og her brukes blant annet mimikk, gester og andre lyder (2014, s. 125). Her ser vi viktigheten av at vi som voksne i barnehagen må møte barna på deres nivå, med utgangspunkt i forutsetninger og behov. Her kommer informant 2 inn på det med inntoning på barnets signaler, altså er det viktig å tone seg inn på barnets følelsesmessige ståsted, og sammen med barnet dele denne følelsen. Dette stemmer overens med Haugen (1998) sine teorier. Affektiv inntoning er noe Stern belyser som viktig i arbeid med de yngste barna i barnehagen,

noe informantene også fokuserer på og vektlegger i stor grad. Informant 2 sier at det å møte barna med utgangspunkt i deres interesser kan være et viktig aspekt da man kan bruke dette for enklere å inngå i sosiale relasjoner til barnet. Om man opplever utfordringer knyttet til det å inngå i omsorgsfulle relasjoner knyttet til et barn i barnehagen, kan man benytte seg av denne affektive inntoningen for å møte barnet og dens følelsesmessige ståsted. Om et barn er interessert i biler, kan man benytte seg av denne gjenstanden som utgangspunkt for å inngå i en relasjon med barnet. Her opplever da barnet at du engasjerer deg i barnets interesser, noe som ifølge Stern skal fungere positivt på barn det kan være utfordringer å inngå i relasjoner med. Jeg mener på grunnlag av erfaringer at dette kan være en mulig løsning for dannelsen av omsorgsfulle relasjoner knyttet til de yngste barna i barnehagen. Dette da de yngste også uttrykker seg på en annen måte enn ved å benytte seg av verbalspråket, som nevnt tidligere. Da kan konkrete og gjenstander være til god hjelp i møte med disse gode relasjonene. Særlig informant 2 trekker frem viktigheten av å vise interesse for barnet, og på hvilken måte vi møter dem i en travel hverdag. Gjennom dette kan vi se at informantenes besvarelser henger sammen med teorien.

5.1.5 Utfordringer med omsorg i barnehagen

Informantene sier at for lite bemanning kan føre til utfordringer i barnehagen. Dette da det kreves tilstedeværende voksenpersoner som ser barna. Med utgangspunkt i det er det viktig at bemanningen er god nok, slik at man på best mulig måte skal klare å støtte opp om barna i deres utvikling.

Informant 2 sier at hun opplever utfordringer med å skille mellom privat og profesjonell omsorg i arbeid med de yngste barna. Aslanian påpeker viktigheten mellom å skille det private og profesjonelle da man skal rette fokuset mot viktigheten av å opptre profesjonelt i samråd med barna, også de yngste (2016, s. 95-96). Her er fokuset lagt på det pedagogiske arbeidet, slik at dette ikke faller bort. Om man ikke skiller mellom det private og profesjonelle, kan det også oppstå situasjoner hvor det kan være vanskelig å si i fra til barna, med tanke på at man her har utviklet et sterkt bånd til dem. Dette tror jeg kan være utfordrende for informantene, da man må være tydelig i forhold til grenser. Disse grensene kan baseres på regler, men også med tanke på nærheten til barnet.

Informant 1 sier at for henne er det viktig å skille mellom privat og profesjonell omsorg hvor hun vektlegger betydningen av at vi opptre profesjonelt i forhold til barna i barnehagen.

Aslanian sier videre at man som voksen i barnehagen skal arbeide profesjonelt. Med utgangspunkt i dette spør jeg: Kan man vise kjærlighet ovenfor barna i tillegg til dette profesjonelle aspektet? Mange mener dette med kjærlighet er noe som først og fremst tilhører familien, men i tillegg til dette ligger det tydelige føringer som viser at vi i barnehagen tilhører den sekundære omsorgsrelasjonen til barnet, og med utgangspunkt i det fungerer som et grenseland mellom omsorgs- og kjærlighetsarbeid (Aslanian, 2016, s. 37). Som informant 2 sier så er vi voksne i barnehagen nært knyttet til barna da vi tilbringer mye tid sammen hver dag.

Til slutt formidler informantene at utfordringer kan oppstå i arbeid med det pedagogiske arbeidet som har stor betydning i norske barnehager den dag i dag. Det stilles krav om kunnskap, evne og vilje vil å arbeide pedagogisk. Dette som grunnlag for å utvikle et læringsmiljø for barna i barnehagen (Haugen, 1998, s. 95). Informantene sier det er utfordrende å legge til rette for det pedagogiske arbeidet, samtidig som at det også er en utfordring at dette krever så stort fokus i dagens barnehage. Arbeid med omsorg i barnehagen kommer i rekke to, og dette sier de at på mange måter ikke er bra, da omsorg er viktig for å trygge barnet, noe som igjen er vesentlig for barnets utvikling. Men man kan vel fokusere på begge deler samtidig? Dette er fullt mulig, og som teorien tilsier så er det viktig med disse trygge rammene som utgangspunkt for barnets utvikling i barnehagen (Gotvassli, 2017, s. 20-22). Det handler her om personalets væremåte. De voksens syn på hvordan de kan arbeide for å fremme læring hos barna ved å opptre som en omsorgsfull voksenperson med evne til å se hvert enkelt barn i det daglige.

6. Oppsummering og avslutning

Dette forskningsprosjektet har vært svært interessant og lærerikt da jeg har blitt bedre kjent med omsorgsbegrepet og dens plass i dagens barnehage. Jeg har forsket på hvordan de ansatte i barnehagen legger til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste, og ser her viktigheten av at barnet føler seg trygg i barnehagen som utgangspunkt for å kunne inngå i relasjonene. De yngste barna er avhengig av trygge voksne som ser den de er med utgangspunkt i forutsetninger og behov, noe informantene og teorien sier om de yngste barnas tilknytning til andre. Å vise omsorg for og utvikle omsorgsfulle relasjoner til barna i barnehagen er viktig, og dette er noe jeg har fått en dypere forståelse for med utgangspunkt i dette forskningsprosjektet.

Gjennom teori, intervju og drøfting har jeg i denne oppgaven svart på problemstillingen «Hvordan legge til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna i barnehagen». Oppgavens problemstilling viser ikke til et bestemt fasitsvar, men fokuserer på informantenes besvarelser. Funnene resulterer i at omsorg er noe informantene vektlegger i arbeidet med barna i barnehagen, og at dette gjøres på ulikt vis med tanke på at de er to forskjellige individer med ulike oppfatninger. Her kommer det frem at trygghet, god tilknytning og det å se hvert enkelt individ er viktig med utgangspunkt for å kunne legge til rette for omsorgsfulle relasjoner knyttet til barna i barnehagen.

De er også opptatt av viktigheten av å fortsatt fokusere på omsorg i like stor grad som tidligere, selv om fokuset er rettet mot læring, noe den nye rammeplanen har tydelige føringer for. Å vise god omsorg og utvikle omsorgsfulle relasjoner til barn kan ses på som grunnmuren i forhold til barns utvikling. Er ikke barnet trygt i barnehagen, finnes det heller ingen rom for læring.

Det finnes utfordringer knyttet til arbeid med omsorg i barnehagen, og dette kommer av at tiden ikke alltid strekker til og at bemanningen kan være lav. Dette kan i noen tilfeller hindre de ansatte i å utøve den omsorgen de egentlig skal og vil utøve med utgangspunkt i barnets beste som mål. Det kan også være utfordrende å utøve omsorg og arbeide med omsorgsfulle relasjoner til barn som ikke responderer på omsorgen som gis. I tillegg er det viktig å møte barnet der det er, og legge til rette for barnets beste. Blir ikke omsorg arbeidet godt nok med hjemme og i barnehagen, kan dette medføre konsekvenser senere i livet. Det å vise omsorg for andre er viktig, og nå som jeg ser hva arbeid med god omsorg kan føre til, er dette noe jeg som barnehagelærer vil kjempe videre for i min jobbkarriere. Barn er barn, og vi har som oppgave å på best mulig måte bevare denne barndommen, samtidig som at vi også skal forme og utvikle barnet som individ.

7. Referanseliste

- Abrahamsen, G. (1997). *Det nødvendige samspillet* (Vol. 6, Barnehagebiblioteket). Oslo: Tano Aschehoug.
- Askland, L. (2011). *Kontakt med barn: Innføring i førskolelærerens arbeid på grunnlag av observasjon* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Aslanian, T (2016). *Kjærlighet som profesjonsutøvelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlag
- Barnehageloven. (2017). Lov om barnehager av 18. juni 2010 nr. 828. Lastet ned fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Bergsland, M., & Jæger, H. (Red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen: Hva betyr trygghet for lek og læring?* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforlag.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Drugli, M.B. (2014). *Liten i barnehagen: Forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gotvassli, K. (2013). *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Greve, A. (2014). De yngste barna i barnehagen. I Bergsland, M. & Jæger, H. (red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 123-128). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Haugen, S. (1998). *Omsorg og pedagogikk: kvalitet i Barnehagetilbod for små barn*. Gjøvik: Det norske samlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplanen for barnehagen*. Oslo: Direktoratet
- Tholin, K. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Bergen: Fagbokforl.

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode.* (4. utg.).
Bergen: Fagbokforl.

8. Vedlegg

8.1 Samtykkeerklæring

Informasjonsskriv til informanten

Vi har vært i kontakt og snakket om din deltakelse i mitt bachelorarbeid med tema «Viktigheten av god omsorg knyttet til de yngste barna i barnehagen». Jeg er glad for at du tar deg tid og energi til å delta, da dine tanker rundt temaet er av stor interesse for meg. Målet med denne bacheloroppgaven er å sette lys på problemstillingen «Hvordan legge til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna i barnehagen?» og finne ut hvordan personalet, spesielt deg selv, arbeider med dette i barnehagen.

Mine veiledere i bacheloroppgaven er Kari Nordhus Strømsøe og Monica Bjerklund ved Dronning mauds minne høgskole.

Denne undersøkelsen baserer seg på et intervju med et utvalg av to barnehageansatte. Dette intervjuet vil ta utgangspunkt i en intervjuguide deltakerne får tilsendt på forhånd. Jeg vil bruke en skribent under intervjuet da lydopptak ikke lengre er lov. Denne personen vil være av god støtte og hjelp i prosessen. Alle opplysninger om deg vil anonymiseres, og du vil ikke gjenkjennes i det publiserte materialet.

Prosjektet skal være ferdig 03.05.19. Du har rett til, og enhver rett til å avbryte din deltakelse, uten at dette fører til negative konsekvenser. Om du velger å trekke deg, slettes data og innsamlet informasjon basert på informanten.

Jeg har mottatt skriftlig informasjon om prosessen, og er villig til å delta i studien.

Signatur og dato

Jeg ser frem til et godt samarbeid med deg. Ta kontakt ved behov.

Vennlig hilsen Ida Østgårdsgjelten Solli

Ida.solli@hotmail.com

90812797

8.2 Intervjuguide

Tema: Viktigheten av god omsorg til de yngste barna i barnehagen

Problemstilling: Hvordan legge til rette for omsorgsfulle relasjoner til de yngste barna i barnehagen?

Hvem: En pedagogisk leder og en fagarbeider som arbeider på samme avdeling

Mål: Studentens nysgjerrighet på omsorgens plass i barnehagen, hva er egentlig omsorg og hva mener de ansatte på en småbarnsavdeling at god omsorg er og baseres på.

1.

- Hva er du ansatt som?
- Hvor lenge har du arbeidet i barnehage?
- Hvor lenge har du arbeidet i denne barnehagen?
- Hvorfor arbeider du i barnehage?
- Hvor lenge har du arbeidet på en småbarnsavdeling?

2.

- **Hva er dine tanker rundt omsorgsbegrepet?**
 - Hva vektlegger du i begrepet?
 - Hva mener du er viktig?

- **Hva er omsorg på en småbarnsavdeling?**
 - Hva er eventuelle forskjeller fra en storbarnsavdeling?
 - Hva synes du er viktig i forhold til det å gi omsorg til barna på en småbarnsavdeling?

- **Har du noen tanker rundt utfordringer til omsorg i barnehagen?**
 - Hvem får mest omsorg? Hvem gir du mest omsorg til?
 - I hvilke situasjoner får barna mer/mindre omsorg?
 - Hva er dine tanker rundt etisk/naturlig omsorg?

- **Tenker du over omsorg i det daglige og i her og nå situasjoner?**
 - Har du noen eksempler på hvordan dere jobber med omsorg i barnehagen?
 - Opplever du at omsorg blir reflektert over og evaluert i det daglige?